

УДК 316.61:061.2 – 053.6

Рень Л. В.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

У статті автор презентує діяльнісний потенціал громадських організацій у соціалізації молоді через розкриття функцій, принципів та напрямів їхньої діяльності. Представлені результати опитування молоді м. Чернігова щодо обізнаності з діяльністю громадських організацій, ставлення молоді до їхньої роботи, стану зацікавленості та залученості молоді до діяльності цих інституцій.

Ключові слова: діяльнісний потенціал, соціалізація, молодь, громадська організація, саморозвиток, самореалізація, підтримка.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку нашої держави засвідчив необхідність посилення уваги до потреб та соціальних проблем молоді, зокрема соціалізації та виховання. Ця демографічна група є незахищеною з економічної точки зору, викликає занепокоєння стан здоров'я молоді, їхні ціннісні орієнтації. Серед небезпек, що характерні для юнацького віку (18-23 років) та власне молодості (23-33 роки), дослідники називають наркоманію, пияцтво, алкоголізм, самотність, суїцид, безробіття, втягнення до злочинних угруповань.

Провідними інститутами та агентами соціалізації молоді є навчальний заклад, трудовий колектив, батьківська сім'я, чоловік або дружина, діти. Разом з тим, слід мати на увазі потенціал громадських організацій як важливих інституцій, діяльність яких може сприяти соціалізації і вирішенню актуальних проблем молоді.

Аналіз наукових досліджень та публікацій показав, що проблеми соціалізації молоді були предметом досліджень М. Головатого, Л. Гордієнко, А. Гулевської-Черниш, А. Ковальнової, Г. Лактіонової, С. Оленич, П. Плотнікова та ін. Наукові розвідки О. Белоліпцевої, Г. Біляченко, Г. Коваль, М. Піддубної, Ю. Поліщука та ін. презентують безпосереднього роль громадських об'єднань у соціалізації підлітків, молоді.

Про роль громадських організацій у соціалізації особистості справедливо зазначає О. Безпалько: "Відповідно до концептуальних положень базових міжнародних документів, дитячі та молодіжні громадські організації в Україні створюються та розвиваються як чинник соціалізації особистості, інститут соціального виховання" [5, с.273].

Науковець А. Капська [6, с.452] метою діяльності дитячих і молодіжних громадських організацій вважає сприяння процесу самовизначення, самореалізації, самовдосконалення, саморозвитку, самовиховання особистості в контексті формування здатності одночасно функціонувати на трьох рівнях – індивідуальному (член організації набуває певних знань, формує власні стандарти поведінки, у нього виникає здатність до ініціативи); міжособистісному (спроможність члена організації адекватно взаємодіяти з іншими, толерантно ставитись до товаришів); груповому (у членів організації формується готовність до виконання різних доручень, готовність працювати задля визначеної мети).

Окреслені положення спонукають до подальшого вивчення особливостей діяльності громадських організацій та можливостей їх впливу на соціалізацію молоді.

Мета статті – охарактеризувати діяльнісний потенціал громадських організацій у сфері соціалізації молоді, представити результати аналізу опитування щодо обізнаності молоді з діяльністю громадських організацій, ставлення молоді до їхньої роботи, стану зацікавленості та залученості молоді до діяльності цих інституцій.

Результати теоретичного дослідження. Молодь – це особлива соціально-демографічна група, що переживає період становлення соціальної та психофізіологічної зрілості, адаптації до виконання соціальних ролей дорослих. Молодь є специфічною спільнотою, характеристики та риси якої, на відміну від старших поколінь та вікових груп, перебувають у стані формування. Як зазначає М. Фірсов, на цьому етапі соціалізації людини формується готовність до виконання соціальних ролей [7, с. 286].

Проблеми, що виникають у процесі соціалізації молоді, науковці поділяють на такі групи:

– соціальні молодіжні проблеми – визначення ролі та місця молоді в сучасному суспільстві, формування ціннісних орієнтацій молодих людей і їхніх моральних пріоритетів, становище на ринку праці, забезпечення молоді певного освітнього рівня, політичні орієнтації та електоральна поведінка молоді;

– особистісні проблеми молоді – пошук сенсу життя, професійне самовизначення, кохання, створення власної сім'ї, взаємовідносини з дорослими та однолітками, здоров'я молодих людей [3, с. 151].

Варто зазначити, що становище молоді значною мірою визначається соціально-економічними реаліями держави. Технології соціальної роботи з молоддю мають охоплювати сферу зайнятості, дозвілля, соціальної реабілітації та соціальної адаптації.

Суттєвий внесок до професійної соціальної роботи, що реалізується державними закладами, здійснюють громадські організації. Накопичений досвід діяльності у сфері допомоги молоді, можливість оперативного реагування на суспільні виклики, що супроводжують процес становлення молоді, засвідчує, що громадські організації мають значний діяльнісний потенціал в окресленій сфері.

Діяльнісний потенціал громадських організацій розглядається нами як можливості, наявні сили, засоби, ресурси, що можуть бути використані їх членами для саморозвитку, самореалізації та особами, які потребують допомоги й підтримки. Діяльнісний потенціал громадських організацій можна презентувати через функції, які вони виконують. О. Белоліпцева [1], М. Головатий [2] серед таких функцій визначають *організаційну*, що пов'язана не стільки з об'єднанням молоді на основі загальних інтересів і цінностей в організацію, скільки з навчанням жити у колективі, порівнюючи свої інтереси та потреби з інтересами та потребами інших людей, усього колективу.

Ще однією важливою функцією громадських організацій, що працюють з молоддю, є *виховна*. Організація, практично не нівелюючи інтереси окремо взятої людини, зберігаючи її автономність, виховує, вчить, адже відбувається інтенсивний взаємовплив її учасників.

Комунікативна функція пов'язана з безпосереднім спілкуванням людей, що входять до однієї організації. Відповідно до науково-практичних позицій соціальної педагогіки та соціальної роботи, організація забезпечує особистість необхідним досвідом соціального спілкування в окремій групі, мікрогрупах.

Призначення *господарської функції* громадських організацій полягає в участі цих інституцій у вирішенні як власних (матеріальна база, засоби забезпечення діяльності організації), так і загальнодержавних завдань, наприклад, завдань молодіжної соціальної політики.

Розвивальна функція спрямована на сприяння моральному становленню молоді, розвиток її соціальної творчості, формування умінь взаємодіяти з іншими. *Компенсаційна функція* полягає у створенні умов для реалізації потреб, інтересів, актуалізації можливостей особистості, що не були необхідними в інших спільнотах, членом яких вона була, та створення можливостей для повноцінного спілкування, формування почуття приналежності до певної групи, соціальної ідентифікації, що є надзвичайно важливим у процесі соціалізації особистості.

Реалізуючи окреслені функції, громадські організації, будують свою діяльність відповідно до певних принципів. Такі принципи, на нашу думку, змістовно розкриті М. Піддубною [4]:

– принцип орієнтованості організації на реалізацію гуманних цілей, що дає змогу сформувати ціннісні стосунки в системі "людина-людина", та основною нормою якого є гуманність;

– принцип соціального загартування молоді у процесі соціально значущої діяльності, який передбачає залучення членів молодіжної організації в ситуаціях, що потребують докладання зусиль, виховання вольових якостей, рис характеру, особливої позиції особистості, здатності долати негативний вплив соціуму;

– принцип створення виховного середовища, що потребує заснування таких відносин всередині молодіжної організації, котрі б формували соціальність кожного її члена.

Загалом можна констатувати, що функціонал та принципи діяльності громадських організацій акцентують увагу на розвитку особистості в організації через використання тих можливостей, які організація може надати кожному її члену.

Поширеними напрямками роботи відповідно до статутної діяльності громадських організацій є:

– попередження негативних явищ у молодіжному середовищі (реалізація профілактичних програм для молоді);

– організація змістовного дозвілля (проведення масових заходів, флешмобів, концертів, популяризація різних видів спорту та рекреації);

– підтримка соціально вразливих груп – учасників АТО та членів їх сімей, осіб з інвалідністю, сімей, які опинились у складних життєвих обставинах та ін. (проведення та

організація консультацій з приводу соціального захисту цих категорій, посередницька діяльність для забезпечення їхньої соціальної захищеності);

– сприяння особистісному розвитку молоді (проведення тренінгів щодо тайм-менеджменту, стратегічного планування та ін.);

– благодійна діяльність (збирання речей, іграшок, продуктів харчування для соціально вразливих груп, коштів на лікування онкохворих, допомога у відкритті рахунку для цього);

– проведення інформаційних кампаній з метою залучення громадськості до вирішення проблем молоді (організація круглих столів за участі ЗМІ, проведення заходів на вулицях міст, поширення соціальної реклами та ін.);

– залучення активної молоді у якості волонтерів до впровадження означених вище напрямів діяльності.

Разом з тим, наявність різноманіття напрямів, діяльнісного потенціалу громадських організацій ще не є гарантією активного залучення молоді до їхньої роботи та сприяння у вирішенні завдань соціалізації цієї вікової групи.

Методика та процедура дослідження. Громадські організації створюються та розгортають свою діяльність здебільшого у великих містах, обласних та районних центрах, на відміну від селищ та сіл. Тому у молоді міст є більше можливостей долучитися до діяльності громадських організацій або стати реципієнтом допомоги та підтримки, яку вони пропонують. У своєму дослідженні ми виходили з позицій, що обізнаність молодих людей щодо громадських організацій, які функціонують у їхньому місті, дає їм уявлення про те, куди можна звернутися для реалізації власних ідей, творчої ініціативи або для вирішення проблем. Іншими словами, чим більше молодь знає про діяльність громадських організацій у своєму населеному пункті, тим більше шансів, що у разі потреби ці інституції стануть важливими агентами її соціалізації.

Предметом нашого дослідження стало вивчення обізнаності молоді м. Чернігова щодо громадських організацій, що діють на рівні міста та області, виявлення ставлення молоді до їхньої діяльності, стану зацікавленості та залученості молоді до діяльності громадських організацій. Зазначимо, що у м. Чернігові зареєстровано 385 організацій. Свою діяльність вони спрямовують у різні сфери: робота з дітьми, соціальний захист дітей; охорона здоров'я і реабілітація; військово-патріотичне, спортивне виховання; культурно-освітня, просвітницька діяльність; робота з жіночою молоддю; соціальний, матеріальний захист інвалідів, одиноких, літніх людей, військовослужбовців; фінансова допомога, захист; релігійне виховання; підтримка національних меншин; робота з молоддю та ін.

Інструментарієм дослідження став розроблений опитувальник, що містив 7 питань. Опитуванням було охоплено 100 респондентів, серед них 65 дівчат та 35 юнаків (студентська молодь).

Як показали результати опитування з першого питання (*"Діяльність яких громадських організацій м. Чернігова Вам відома?"*), 43 % респондентів знають про деякі громадські організації. Зокрема, відомими є "Імпульс", "Шанс", "Апельсин", "Ожина", "ЄДНІСТЬ", "Відродження", "Надія", "Дане Лайф", "Ринг", "Динамо-юніор", "АХАЛАР", "Гіпократ", "М'АРТ", "Жменя", "Ренесанс", "Єдиний Чернігів", "Кінологічно-дресирувальний комплекс "Юкон", "Громадська думка", "Християнський дім". Разом з тим, 15 % опитуваних до громадських організацій віднесли Центр соціальних служб для сім'ї дітей та молоді та санаторії, що, на нашу думку, свідчить про неправильне розуміння різниці між діяльністю державних та громадських організацій. Насторожує той факт, що 42 % респондентів не відповіли, які громадські організації існують у м. Чернігові, про що вони відзначили в опитувальнику. Отримані результати показали недостатню обізнаність молоді щодо діяльності наявних у м. Чернігові громадських організацій.

На друге питання опитувальника (*"Які провідні напрями діяльності громадських організацій Ви знаєте?"*) відповіли усього 39 % опитаних, які вважають, що основними напрямками діяльності громадських організацій є благодійна, культурно-дозвілєва діяльність, допомога людям з обмеженими можливостями, вирішення певних проблем. Натомість 61% респондентів не вказали напрямів діяльності громадських організацій взагалі, що, власне, і пов'язане з відповідями на попереднє питання.

Основним джерелом відомостей про діяльність громадських організацій для респондентів є: знайомі – 34 %, Інтернет – 30%, ЗМІ – 10 %. Окрім того, 26 % респондентів вказали, що це навчальний заклад (університет) або робота. Отже, основним джерелом інформації про діяльність громадських організацій є розповіді знайомих, Інтернет, навчальний заклад або робота, що треба враховувати керівникам громадських організацій для популяризації своєї діяльності.

На питання "Чи берете Ви участь у діяльності якої-небудь громадської організації?", відповіді респондентів розподілилися наступним чином: 4 % респонденти відповіли, що беруть участь у діяльності громадських організацій, серед яких назвали "Шанс", "Імпульс", "АХАЛАР", "М'АРТ". Разом з тим, 96 % – не мають такого досвіду. Такі результати корелюють з відповідями на попереднє питання і свідчать про недостатню обізнаність молоді у цій площині.

Відповідно до результатів відповідей на питання "Яка сфера діяльності, пропонується громадськими організаціями, Вас могла б зацікавити?" виявлено такі дані: спортивна сфера діяльності – 29 %, журналістика – 24 %, театральна – 15 %, музична – 12 %, художня – 8 %, туризм – 7 %, екологічна – 5 % (рис. 1).

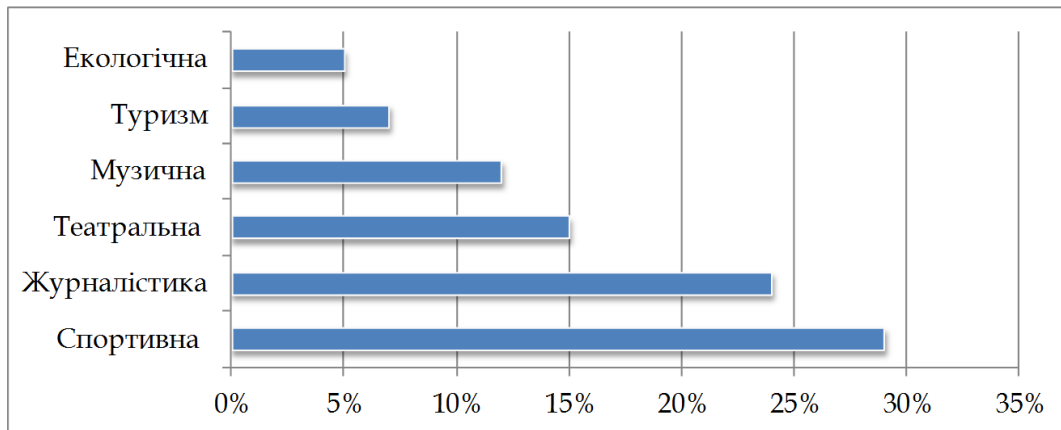

Рис. 1. Сфери діяльності, якими цікавиться молодь

Отже, можемо констатувати, що молодь найбільше приваблює театральна, спортивна сфера діяльності та журналістика. Тому проектна діяльність громадських організацій, які спрямовуватимуть свої зусилля у ці сфери, на часі.

Результатами відповідей на питання "У яких формах роботи, представлених у діяльності громадських організацій, Ви б хотіли брати участь?", респонденти обирали такі форми роботи: майстер-класи – 24 %, екскурсії – 17 %, тренінги – 12 %, акції – 10 %, дискусії – 9 %. Незначна кількість осіб обрали прес-конференції – 8 %, фестивалі – 5 %, виставки – 4 %, семінари – 3 %, круглі столи – 3 %, благодійні бали – 3 %, ярмарки – 2 %. Непопулярними формами роботи виявилися лекції – ніхто з опитаних не відзначив їх як такі, у роботі яких хотів би брати участь.

Відповідаючи на питання "Як можна охарактеризувати Ваше ставлення до діяльності громадських організацій?", респонденти мали можливість обрати відповідь із трьох запропонованих варіантів або написати свій. Так, результати відповідей показали:

- 68 % опитаних вважають, що "кожна громадська організація створюється з певною користю для її учасників і вирішує насамперед їхні проблеми";
- 17 % – "їхня діяльність майже непомітна, навряд чи вони можуть вирішувати якісь важливі проблеми";
- 13 % – "діяльність організацій досить результативна і спрямована на вирішення актуальних проблем, що виникають у суспільстві";
- 2 % молодих людей обрали свій варіант, де зазначили, що громадські організації створюються і діють як задля вирішення проблем, що виникають у суспільстві загалом, так і для її учасників з метою вирішення їхніх проблем.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, громадські організації створюються, щоб допомагати оточуючим, сприяти розвитку активності та творчої ініціативи громадян. Діяльнісний потенціал громадських організацій як важливих агентів соціалізації переконує у доцільності їхньої участі у процесі становлення молоді.

Результати опитування засвідчили низький рівень обізнаності молоді м. Чернігова щодо діяльності громадських організацій міста та області (зокрема, 42 % респондентів взагалі не змогли їх назвати). Більшість молодих людей (61 %) не знають напрямів діяльності громадських організацій та для чого вони створюються. Основним джерелом поінформованості молоді щодо діяльності громадських організацій є знайомі та Інтернет. З'ясовано, що невелика кількість молодих людей бере участь у діяльності громадських організацій (4 %).

Аналіз отриманих результатів переконує у необхідності розробки та реалізації організаційно-педагогічних умов щодо оптимізації діяльнісного потенціалу громадських організацій у соціалізації молоді, що й окреслюється нами як *перспективний напрям дослідження*.

Використані джерела

1. Белоліпцева О. В. Дитячі громадські об'єднання як інститут соціалізації підлітків у суспільстві / О. В. Белоліпцева // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – 2014. – Вип. 45. – Ч.3. – С. 23-27. – (Серія : "Педагогіка і психологія").
2. Головатий М. Ф. Соціологія молоді : [курс лекцій] / М. Ф. Головатий. – К. : МАУП, 2006. – 304 с.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / [за ред. І. Д. Звереві]. – Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. – 536 с.
4. Поддубная М. В. Педагогические условия организации молодёжи в деятельности общественных объединений : автореф. дисс. на соискание учёной степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика и история педагогики" / М. В. Поддубная. – Магнитогорск, 2003. – 20 с.
5. Соціальна педагогіка : навч. посіб./ [О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, Т. Г. Веретенко] ; за ред. О. В. Безпалько. – К. : Академвидав, 2013. – 312 с.
6. Соціальна педагогіка : підручник / [під ред. А. Й. Капської]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – [4-е вид.]. – 488 с.
7. Фирсов М. В. Технология социальной работы : [учеб. пособие для вузов] / М. В. Фирсов. – М. : Академический Проект, 2007. – 432 с.

Ren L. V.

ACTIVITY POTENTIAL OF PUBLIC ORGANIZATIONS IN SOCIALIZATION OF YOUTH

The youth is a peculiar social and demographic grope, that goes through the period of formation the social and psychophysiological ripeness, the adaptation for fulfilment the social roles of grown-up. At present stage of our state's development shows the necessity of increasing the attention for needs and social problems of youth, especially for their socialization and education. This demographic grope is not protected in economic point of view; it is concerned about the health of young people, their value orientation.

A significant contribution for professional social work, what realized by state institutions, makes by public organizations.

The accumulated experience of activity in sphere of helping the young people, the possibility of operative reaction for social challenges, that attend the process of youth's formation, present the great activity potential of public organizations in this sphere.

We consider the activity potential of public organizations as possibilities, existing forces, resources, that can be used by their members for self-development, self-realization and by persons, which are in need of help and support. The activity potential of public organizations can be presented with the help of functions, principles and directions of public organizations' activity.

The results of survey by the questionnaire showed the low level of youth's awareness (town Chernigiv) as for activity of public organizations of town and district (especially 42 % of the respondents could not name them at all). Most young people (61 %) do not know the directions of public organizations' activity and for what they created. For young people the basic sources of information about the public organizations' activity are friends and Internet. There are a small number of young people who take part in activity of public organizations (4 %).

Key words: *activity potential, socialization, youth, public organization, self-development, self-realization, support.*

Стаття надійшла до редакції 14.12.2016 р.